

Dil ve Anlam Özellikleri Bakımından Göktürk Harfli Yazıtlardaki Renk Adlarının Tatar ve Başkurt Türkçelerindeki Karşılıklarının İncelenmesi

Saadet Keser

 <https://orcid.org/0000-0002-2604-2431> | sss_68@windowslive.com
Yüksek Lisans Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye

Öz

Bu çalışma Göktürk metinlerindeki renk adlarının Tatar ve Başkurt Türkçesindeki karşılıklarını ve bunların ses ve anlam değişimlerini saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmamızın kapsamı içerisinde Orhun Yazıtları (Bilge Kağan, Kül Tigin ve Tonyukuk) ile Eski Uygur dönemi yazıtlarından Çoyr, Kül İç Çor, Ongin, Suci, Şine Usu, Tes ve Taryat Yazıtları yer almaktadır. Göktürk metinlerindeki “Aq, Azman, Boz, Qara, Qızıl, Kök, Sarığ, Toruğ, Ürüñ, Yağız, Yaşıl” renk adları taranarak, Tatar ve Başkurt Türkçelerindeki karşılıkları sözlükler yardımıyla bulunmuştur. Bunun için; Tatarca-Türkçe, Türkçe-Tatarca, Başkurtça-Türkçe ve Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri sözlükleri taranmıştır. Ayrıca Tatar ve Başkurt Dillerinin diyalekt sözlüklerinden de faydalanılmıştır. Söz konusu adların Tatar ve Başkurt Türkçelerindeki ses ve anlam değişimleri incelenmiştir. Renk adları anlamı korunan, anlamı genişleyen, sözcük değişimi görülen, ses değişimi olmayan, anlamı daralan, anlamı değişen durumlarına göre incelenip söz konusu değişiklikleri tespit edilmiştir. Göktürk metinlerinde yer alan 11 adet renk adlarından Tatar Türkçesinde ses değişimi olan 8 adet, anlamı korunan 3 adet, anlamı genişleyen 5 adet sözcük tespit edilmiştir. Sözcük değişimi görülen, ses değişimi olmayan, anlamı daralan ve anlamı değişen sözcük tespit edilememiştir. Göktürk metinlerinde yer alan 11 adet renk adlarından Başkurt Türkçesinde ses değişimi olan 8 adet, anlamı korunan 3 adet, anlamı genişleyen 5 adet sözcük tespit edilmiştir. Sözcük değişimi görülen, ses değişimi olmayan, anlamı daralan ve anlamı değişen sözcük tespit edilememiştir. Sadece Başkurt Türkçesinde ve sadece Tatar Türkçesinde görülen sözcük tespit edilememiştir. Her iki lehçede de görülmeyen 2 adet sözcük tespit edilmiştir. Çalışmamızın sonucu olarak Göktürk metinlerinde yer alan 11 adet renk adlarının hem Tatar Türkçesinde hem de Başkurt Türkçelerinde kullanımlarının olduğunu görmekteyiz. Ses ve anlam değişiklikleri olsa da hala kullanılmaya devam etmektedirler.

Anahtar Kelimeler

Türkçe, Başkurt Türkçesi, Göktürk Metinleri, Renk Adları, Ses ve Anlam Değişimi, Tatar Türkçesi.

Etik Beyan	Bu çalışma, 2. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan “Dil ve Anlam Özellikleri Bakımından Göktürk Harfli Yazıtlardaki Renk Adlarının Tatar ve Başkurt Türkçelerindeki Karşılıklarının İncelenmesi” adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	27.07.2022
Kabul Tarihi	02.08.2022
Yayın Tarihi	31.08.2022
Kategori	
Araştırma Alanı	Türk Dili ve Edebiyatı
Sempozyum	:
Adı	2. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/245
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 27-31 Ağustos 2022
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	27. Oturum - 31 Ağustos 2022 Çarşamba 10:00 - 11:30
Telif Hakkı	© 2022 Saadet Keser. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayıncıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Keser, Saadet. “Dil ve Anlam Özellikleri Bakımından Göktürk Harfli Yazıtlardaki Renk Adlarının Tatar ve Başkurt Türkçelerindeki Karşılıklarının İncelenmesi”. 2. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. . Ankara: Oku Okut Yayınları, 2022. https://doi.org/10.55709/okuokutyayinlari.28

Examining the Tatar and Bashkir Turkish Equivalents of Color Names in Gokturk Letter Inscriptions in Terms of Language and Meaning Features

Saadet Keser

 <https://orcid.org/0000-0002-2604-2431> | sss_68@windowslive.com
Master's Student, Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde, Türkiye

Abstract

This study has been prepared to determine the Tatar and Bashkir Turkish equivalents of color names in Gokturk texts and their sound and meaning changes. Within the scope of our study, there are Orkhon Inscriptions (Bilge Kagan, Kul Tigin, and Tonyukuk) and Old Uyghur period inscriptions Çoyr, Kül İç Çor, Ongin, Suci, Şine Usu, Tes and Taryat Inscriptions. The color names “Aq, Azman, Boz, Qara, Qızıl, Kök, Sarı, Toruğ, Ürüñ, Yağız, Yeşil” in the Göktürk texts were scanned and their equivalents in Tatar and Bashkir Turkish were found with the help of dictionaries. For this, Tatar-Turkish, Turkish-Tatar, Bashkir-Turkish, and Comparative Turkish Dialects dictionaries were scanned. In addition, dialect dictionaries of Tatar and Bashkir languages were also used. The sound and meaning changes of these names in Tatar and Bashkir Turkish were examined. Color names were examined according to their meanings, meanings that were preserved, meanings expanded, word changes were observed, no sound changes were observed, their meanings were narrowed and their meanings changed, and the changes in question were determined. Among the 11 color names in the Göktürk texts, 8 words with sound changes, 3 words whose meaning is preserved, and 5 words whose meaning is expanded in Tatar Turkish were determined. Words with a word change, no sound change, narrowing in meaning, and changing meaning could not be determined. Among the 11 color names in the Göktürk texts, 8 words with sound changes, 3 words whose meaning is preserved, and 5 words whose meaning is expanded in Bashkir Turkish have been identified. Words with a word change, no sound change, narrowing in meaning, and changing meaning could not be determined. The word, which is seen only in Bashkir Turkish and only Tatar Turkish, could not be determined. Two words that are not seen in both dialects have been identified. As a result of our study, we see that 11 color names in Gokturk texts are used both in Tatar Turkish and Bashkir Turkish. Although there are changes in sound and meaning, they still continue to be used.

Keywords

Turkish, Color Names, Göktürk Texts, Tatar Turkish, Bashkir Turkish, Sound and Meaning Change.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Examining the Tatar and Bashkir Turkish Equivalents of Color Names in Gokturk Letter Inscriptions in Terms of Language and Meaning Features” presented at the 2nd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2022-07-27
Accepted	2022-08-02
Published	2022-08-31
Category	
Research Area	Turkish Language and Literature
Conference	:
Title	The 2nd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/245
Location & Date	Online - August 27-31, 2022
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 27 - August 31, 2022, Wednesday 10:00 - 11:30
Copyright	© 2022 Saadet Keser. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Keser, Saadet. “Examining the Tatar and Bashkir Turkish Equivalents of Color Names in Gokturk Letter Inscriptions in Terms of Language and Meaning Features”. <i>The 2nd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. Ankara: Oku Okut Press, 2022. https://doi.org/10.55709/okuokutyayinlari.28